

til at gaae ad Søveien, hvor det kun nogenlunde var muligt, saa at det egentlige Handelsliv har samlet sig i Havnene. Indenlandshandelen, Handelen paa Landeveiene, er derefter kun vedbleven der, hvor Havnene vare alt for fjerne, og hvor dette ikke har været Tilfældet, er den sunken sammen, selv til mindre, end det var ønskeligt for Liv og Omsætning i de Egne, hvor der hidtil havde været et saadant Liv og en saadan Omsætning bragt tilveie ved Hjælp af saadanne Veie eller saadanne Landbefordringsmidler, som der fandt Sted. Noget Saadant er netop gaaet for sig i Jylland. I en tidligere Tid, da Søhandelen her i Norden var ringe, ikke alene fordi Søveien ikke var udviklet — og det var allerede i en temmelig udviklet Tilstand længe efter at Handelen var ringe —, men ogsaa fordi Usikkerheden paa Havene var saa stor, og den Beskyttelse, der kunde skaffes der, var vanskeligere at tilveiebringe end den, der kunde skaffes paa Landjorden. Der bestod saaledes endnu, hvor den kunde bestaae, en temmelig betydelig Indenlandshandel, navnlig i Jylland, langs ad den Vei, jeg har omtalt som den yderste Grændse mod Østen. Vidnesbyrd herom indeholdes i Erindringer om de Handelspladser, som deels dengang bestode som selvstændige, men som især vare underlagte og beskyttede af de Klostre, som laae i de Egne, vi her gaae igjennem, og hvis Betydning man ellers vanskelig forstaaer i disse Landsdele. Det er imidlertid noksom bekendt, og derom have vi de paalideligste og sikreste historiske Mindesmærker, at disse Klostre virkelig vare tilstede, at der vare Herberger og Sikkerhed paa forskellige Steder og ikke ubetydelige Handelspladser. Efterat Jernbaner ere komne frem og ere bleve udviklede, har Handelsveien atter forandret sin Betydning, idet Indenlandshandelen og Transporten paa Landeveiene er kommen til at træde op med en stor Betydning ved Siden af Transporten og Handelen til Søes. Det er fra denne Side, vi maae betragte Jernbanernes Anlæg i ethvert Land, hvori Bevægelsen af Reisende mellem store og meget udviklede Steder, gjennem i industriel Henseende stærkt udviklede Lande, ikke er Hovedformaalet for dette Anlæg. Bort Hovedformaal for Anlægget maa være, at oplive

Handelen og lette Transporten. Jernbaners Tilværelse er naturlig paa de Steder, hvor der findes gode Transportmidler, og hvor det er vigtigt, at Handelen kan træde i Concurrance med Handelen fra Havnene, som ligge for fjernt. Det er for at bringe Jylland tilbage til en Ligevægt med Hensyn til Omsætning i Handel vestligt og østligt, at jeg har foreslaaet, at sætte som en indskrænkende Bestingelse for dette Lovforslag, at den Bane, som skal anlægges, og som efter min Mening kun har Betydning for Staten, naar den betragtes som et Middel til Handelens Omsætning, skal lægges vesten for det Strøg, som allerede til en ikke ubetydelig Grad er betjent af gode Søhavne. Den anden Deel af mit Ændringsforslag, hvortil der er stillet et Ænderingsforslag, som jeg for min Part ikke kan have det Allermindste imod, imedens jeg heller ikke skal paatage mig at udvikle Fordelen derved, gaaer ud paa, at der i Forbindelse med den Forpligtelse, at give Fortrinnet til Anlægget af en vestlig Bane, saaledes at Statens Midler ikke maae anvendes paa en østligere liggende Bane, forinden der i den betegnede Retning eller vesten for samme er anbragt en Bane, skal være knyttet en Forpligtelse til Anlægget af en Forgrening, en Sidebane, som skal føre til den første jydsk Havn paa Jyllands Vestkyst mod Sønder. Jeg har gjort dette Forslag, fordi det forekom mig af Vigtighed at skaffe sig en vestlig Udmunding af denne Jernbane, som ligger paa langs igjennem, saa nordlig som muligt, for at den saa seent som muligt skulde under fiendtlige Forhold blive udsat for ikke at kunne afbenyttes til Indlandets Fordeel. Var der en nordligere Havn, hvor jeg kunde søge vestlig ud, saa skulde jeg have anvist den, men denne er efter min Mening den taaleligste nordlige Havn, der er. Hvad Udmundingen mod Østen angaaer, er den i en væsentlig Grad opnaaet ved Aalborg, og det er ogsaa for mig en vigtig Ting, at Udmundingen mod Øst er sikret, idetmindste paa et nordligt Sted; kan den sikres tidligere, skulde det være mig kjært. Men Hovedsagen for mig er, at den Bane, hvortil Staten giver Midlerne, bliver en saadan, som gaaer vest for det Strøg, jeg her